

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:42
sssjournal.com

pp.4456-4469
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 15/07/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 30/08/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 30.08.2019

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KULLANDIĞI ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF MEASUREMENT AND ASSESSMENT METHODS USED BY SOCIAL STUDIES TEACHERS ¹

Kübra Betül EKEM

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Ankara/TÜRKİYE

Doç. Dr. Ufuk KARAKUŞ ²

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Ankara/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.j.1699>

Reference : Ekem, K.B. & Karakuş, U. (2019). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İncelenmesi" İle İlgili Metaforik Algıları", International Social Sciences Studies Journal, 5(42): 4456-4469.

ÖZ

Ölçme ve değerlendirme işlemleri eğitim faaliyetlerinin hedeflerini belirlemede, içeriğinin düzenlenmesinde ve sonuçlarının değerlendirilmesinde aktif olarak kullanılan bir süreçtir. Sosyal bilgiler dersi ise milli ve manevi değerlere sadık, küresel bakış açısı kazanmış, problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri ile donatılmış, demokratik ve insani değerlere bağlı bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir derstir. Bu çalışmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma durumları ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma betimsel olarak tasarlanmış nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara'nın Akyurt ilçesine bağlı devlet okullarında görev yapmakta olan 15 Sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme formu ve öğretmenlerden alınan 2018-2019 eğitim-öğretim yılına ait sınav örnekleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ise içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre Sosyal bilgiler öğretmenleri alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanmakla birlikte daha çok geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma eğilimindedirler. Bu durumun temel nedenleri ise geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarının; hazırlama, uygulama ve puanlama durumlarında kolaylık sağlaması ve sosyal bilgiler eğitimi için ayrılan haftalık ders saatinin, alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını uygulamaya yetersiz kalmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Ölçme ve değerlendirme, sosyal bilgiler, alternatif ölçme araçları, yapılandırmacı kuram.

ABSTRACT

Assessment and evaluation is an actively used process in determining the educational activities' aim, editing the content and evaluating the results. Social Studies is a course that aims to educate individuals who are loyal to national and spiritual values, gain global perspective, equipped with problem solving and critical thinking skills, and are committed to democratic and human values. This study aimed to show the usage of assessment and evaluation tools of Social Studies teachers. The research is a descriptive qualitative study. The study group is composed of 15 Social Studies teachers working in Akyurt, Ankara province. In this study, structured interview form and exam samples taken from teachers for the 2018-2019 academic year were used as data collection tools. The findings of the study were analyzed by content analysis method. Accordingly, although social studies teachers use alternative assessment tools, they tend to use traditional assessment tools more. The main reasons for this are the fact that traditional assessment and evaluation tools provide convenience in the preparation and application of scoring and that the weekly hours allocated for Social Studies education are inadequate in the implementation of alternative assessment and evaluation tools.

Key Words: Assessment and evaluation, social studies, alternative assessment tools, constructivist theory.

¹ Bu araştırma yazarın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

² "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasının danışmanıdır.

1.GİRİŞ

Toplumlar, varlıklarının devamını sağlamak için bireylerine, çağın gerektirdiği bir takım yeterlilikleri kazandırmakla birlikte, gelecek nesillere toplumun düzenini koruyacak kültürünün özünü aktarmak durumundadır.

Kültür, en genel ifadesiyle toplumların yaşayış biçimi olarak tanımlanabilir. Bireyler, kültürlerini yaşadıkları çevreleri aracılığı ile edinirler. Bireylerin kültürlenme sürecinin başladığı ilk çevreleri aileleridir ve yaşadıkları topluma dair temel değerleri burada edinirler. Fakat bazı kültürel kalıpları ailede kazansalar dahi bu ilk çevreyi biçimlendirip istenilen kültür seviyesine ulaştırmak da bazı faaliyetler gerektirmektedir. Bu faaliyetler günümüzde eğitim olarak adlandırılmaktadır. Eğitim, bireyde bilinçli bir davranış değişikliği meydana getirmek için yapılan uğraş olarak tanımlanabilir.

Eğitim faaliyetleri bireyin davranışlarını şekillendirdiği gibi çağın gerektirdiği yeniliklerde eğitim faaliyetlerini şekillendirmektedir. Dünyada meydana gelen hızlı gelişmeler devletleri rekabet içine sokmuştur. Artık devletler bilen değil bilgiyi; nasıl elde edeceğini bilen, organize eden ve kullanan; bunun sonucunda özgün bir eser ortaya çıkarabilen bireyleri yetiştirmeyi hedef edinmektedir (Üztemur ve Metin, 2015, s.42).

Bu hedefler doğrultusunda Türkiye’de hazırlanan 2005 eğitim programı ile bilgi ezberini ön plana çıkararak, öğretmen merkezli, davranışçı, geleneksel yaklaşımlar yerine; bilgiyi kullanmasını bilen, öğrenci merkezli, yapılandırmacı, çağdaş bir yaklaşım benimsenmiştir.

Benimsenen yapılandırmacı yaklaşım tüm öğretim programlarına yansıdığı gibi Türkiye’deki Sosyal bilgiler öğretim programına da yön vermiştir. Hatta Sosyal bilgiler eğitiminin yapılandırmacı kuramın ve günümüz eğitim anlayışının temel ayağını oluşturduğu söylenebilir. Dilek’in (2016) de belirttiği üzere:

“Uzak, yakın ve kendi coğrafyamızda cereyan eden olaylardaki dramatik artış, bilişim teknolojilerinin hızlı gelişimi ile doğru orantılı olarak kültürler arası etkileşimin artması, demokratikleşme hareketleri, doğal afetler, çevre kirliliği, enerji savaşları, yoksulluk, mülteci sorunları, küresel terör ve daha niceleri sosyal bilgilerin öğretimini yeniden eğitimin en önemli aracı haline getirmiştir” (Dilek, 2016).

Sosyal bilgiler, doğrudan insan yaşantısını konu alan, bireyin yer ve mekan algısını geliştirip bulunduğu çevreyi anlamlandırmasına yardımcı olan, toplum içinde yaşayışını düzenleyerek aynı zamanda gelişen dünyaya uyumunu sağlamak amacı ile demokratik vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan, sosyal bilimlerdeki teorik yapının bireyin kendini gerçekleştirme sürecini geliştirmek adına pratikleştiren bir ilköğretim programıdır. Bu amaçlar ve sosyal bilgiler öğretiminin Türk eğitim sistemindeki yeri düşünüldüğünde, bu hedeflerin gerçekleştirilmesinin önemi ortadadır (Dönmez ve Yazıcı, 2015).

Yapılan eğitim faaliyetlerinin amacına ne denli ulaştığını öğrenmek için de ölçme ve değerlendirme işlemlerine başvurulur (Baykul ve Turgut, 2015). Ölçme ve değerlendirme, eğitim faaliyetlerinin amacına ulaşıp ulaşılmadığının tespitinde, öğrencilerin kendilerinden beklenen bilgi, beceri ve yetenekleri kazanıp kazanmadığının veya ne kadar kazandığının tespitinde kullanılır ve hazırlanacak olan programlara yön verir (Üztemir ve Metin, 2015, s.42).

Türkiye’de yaşanan 2005 eğitim reformu, eğitim sürecinin önemli bir ayağı olan ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini de etkilemiş, ölçme değerlendirme alanında kullanılan yöntem ve araçlar, geleneksel ve alternatif ölçme araçları olarak bir ayırım görmüştür.

Davranışçı yaklaşımı benimseyen öğretim programlarında kullanılan geleneksel ölçme ve değerlendirme araçları (çoktan seçmeli sorular, kısa cevaplı sorular açık uçlu sorular, vb.) yalnız ortaya çıkan ürüne yönelik bir değerlendirme yaparken, yapılandırmacı yaklaşımın benimsendiği alternatif ölçme ve değerlendirme araçları (performans görevleri, proje ödevleri, kavram haritaları, dilsiz haritalar, rubrikler, vb.), sadece ürüne yönelik değildir; hedefleri belirleyip eğitim öğretim faaliyetlerine yön verdiği için aynı zamanda süreci yapılandırmaktadır (Kıcır Deral, 2016; Uyanık ve Çalışkan, 2015).

Ürüne dayalı ölçme ve değerlendirme yöntemleri eğitim sürecinin sonunda olduğunda, eğitimde yanlış işleyen mekanizmayı düzeltme imkânı vermediği için sürece dayalı, tamamlayıcı bir ölçme ve değerlendirme, eğitimin amacına ulaşip ulaşmadığının bakılmasında daha kullanışlı bir sonuç ortaya koymaktadır (Karakuş ve Öztürk Demirbaş, 2011, s.189).

Eğitim faaliyetlerini bu denli etkileyen bir basamağın usulüne uygun (geçerlilik ve güvenilirlik açısından yeterli) ve çağdaş ölçme ve değerlendirme araçları ile yapılmasının önemi aşıkârdır. Fakat yapılan çalışmalarda (Gelbal & Kalecioğlu, 2007; Karakuş & Öztürk Demirbaş, 2010; Karapınar & Ataman, 2010; Koçoğlu & Ekici, 2013; Yalçınkaya, 2010; Yapıcı & Demirdelen, 2007) yapılandırmacı yaklaşımın en çok aksayan yönünün ölçme ve değerlendirme kısmı olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler yapılandırmacı kurama uygun yöntem ve tekniklerle dersi işlemeye çalışsalar dahi yapılandırmacı geleneğe uygun işlenen dersi, davranışçı geleneğe uygun araçlar ile değerlendirmeye tabi tutmaktadırlar. Örneğin Bal ve Özkülekcı'nin (2010) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin birçoğunun test sorularının başarıyı yansıttığını düşünmemesine rağmen en çok bu yöntemi tercih ettikleri ortaya koymuştur (Bal ve Özkülekcı, 2010, s.2056).

Bu bilgiler doğrultusunda; programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin, ölçme ve değerlendirme sürecindeki durumunun tasvir edilmesi, ulaşılan bulgular doğrultusunda da sosyal bilgiler öğretim programının ve öğretmenlere verilen lisans ve hizmet içi eğitimlerin niteliklerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları ölçme-değerlendirme araçlarının neler olduğunu irdelemek ve elde edilen bulgulara dayanarak sosyal bilgiler ölçme ve değerlendirme alanı için bir takım önerilerde bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine geleneksel ve alternatif ölçme-değerlendirme araçları hakkında görüşleri, tercih ettikleri ölçme-değerlendirme araçları ve tercih nedenleri, ölçme-değerlendirme araçlarını kullanırken karşılaştıkları zorluklar, ölçme-değerlendirmeyi hangi amaca yönelik uyguladıkları, zümreleriyle işbirliği içinde olup olmadıkları ve öğretmenlere göre iyi bir ölçme-değerlendirme sürecinin nasıl olması gerektiği sorulmuş ve alınan cevaplar analiz edilerek yorumlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel bir çalışmadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullanmış olduğu ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin niteliği üzerinde yoğunlaştığı için nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmacı verilere doğrudan membaından ulaşır mevcut durum hakkında ayrıntılı betimlemeler yapabilir ve sentezlenen bilgilerden yola çıkarak ikna edici genellemelere ulaşabilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017, s.253).

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma gurubu, amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine uygun olarak belirlenmiştir. Araştırma Ankara'nın Akyurt ilçesinde MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapan 15 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin kıdem yıllarına bakıldığında 9 öğretmenin 0-10 kıdem yılına, 4 öğretmenin 10-20 kıdem yılına, 2 öğretmenin 20+ kıdem yılına sahip olduğu gözlemlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma yöntemlerine uygun olan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırmacı tarafından literatür taranarak ve temel hazırlık ilkeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu uzman görüşüne başvurularak gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra araştırmada kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada katılımcılardan 2018-2019 eğitim öğretim yılında yapmış oldukları bir sınav örneği de istenmiştir. Sınav kağıtları mevcut durumu ortaya koymak adına veri olarak kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada kullanılan görüşme formuna verilen cevaplar içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çıkan sonuçların kategorileri yüzde frekans yöntemi ile yazılmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerden elde edilen sınav örnekleri aynı yöntem ile çözümlenmiştir. Ve yapılan bu analizler sonucunda genellemelere ulaşılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Yapılandırılmış Görüşme Sonucunda Elde Edilen Bulguların Analizi

Araştırmada elde edilen bulgular, yapılandırılmış görüşme formuna verilen cevaplar doğrultusunda sıralanmıştır. Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırılmış görüşme formuna vermiş olduğu cevaplar frekans ve yüzde dağılımları alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Literatürde geleneksel ve alternatif ölçme araçları olarak sınıflandırılan ölçme ve değerlendirme araçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Geleneksel ölçme ve değerlendirme araçları	Alternatif ölçme ve değerlendirme araçları
Çoktan seçmeli sorular	Performans ödevleri
Açık uçlu sorular	Proje görevleri
Doğru yanlış maddeleri	Dilsiz haritalar
Kısa cevaplı sorular	Kavram haritaları
Eşleştirmeli sorular	Öz değerlendirme formları
Sözlü yoklamalar	Kontrol listeleri
-	Portfolyo
-	Rubrik
-	Akran değerlendirme
-	Tanılayıcı dallanmış ağaç
-	Kelime ilişkilendirme testleri
-	Grup değerlendirme
-	Gözlem formları
-	Görüşme formları
-	Tutum ölçekleri
-	Yapılandırılmış grid

3.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Araçlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretmenlerine “*Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sıklıkla kullandığı ölçme- değerlendirme araçları nelerdir?*” sorusu yöneltilmiş alınan cevaplar frekans ve yüzde dağılımları alınarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Oldukları Ölçme ve Değerlendirme Araçlarına İlişkin Görüşleri

Ölçme Aracı	f	%
Çoktan seçmeli sorular	15	100
Açık uçlu sorular	14	93,3
Proje görevleri	14	93,3
Doğru yanlış maddeleri	13	86,6
Kısa cevaplı sorular	12	80
Eşleştirme soruları	12	80
Performans ödevleri	10	66,6
Dilsiz haritalar	9	60
Sözlü yoklamalar	9	60
Kavram haritaları	8	53,3
Öz değerlendirme	7	46,6
Kontrol listesi	5	33,3
Kontrol listesi	5	33,3
Portfolyo	4	26,6
Rubrik	4	26,6
Akran değerlendirme	4	26,6
Tanılayıcı dallanmış ağaç	3	20
Kelime ilişkilendirme testleri	2	13,3
Grup değerlendirme	2	13,3
Gözlem formları	2	13,3
Görüşme	2	13,3
Tutum ölçekleri	1	6,6
Yapılandırılmış grid	1	6,6

Tablo 2’deki cevaplar incelendiğinde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamı (%100) çoktan seçmeli soruları tercih etmektedir. En çok tercih edilen ikinci ölçme ve değerlendirme araçlarının acık uçlu sorular (% 93,3) ve proje ödevleri olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin en az tercih ettikleri ölçme ve değerlendirme araçları ise yapılandırılmış grid ve tutum ölçekleridir (6,6).

Tablo3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ağırlıklı Olarak Tercih Ettikleri Ölçme ve Değerlendirme Araçlarının Geleneksel/ Alternatif Ölçme Araçları Olarak Dağılımı

Ölçme-değerlendirme araçları sınıflaması	f	%
Geleneksel ölçme araçlarını tercih edenler	11	73,3
Alternatif ölçme araçlarını tercih edenler	4	26,6
Toplam	15	100

Görüşme formunda öğretmenlerin işaretlemiş olduğu ölçme ve değerlendirme araçlarının dağılımına baktığımızda genelde öğretmenler birden fazla ölçme aracını kullanma eğilimindedirler. Fakat öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda bazı öğretmenlerin ağırlıklı olarak geleneksel ölçme araçlarını tercih ettiği bazı öğretmenlerin ise ağırlıklı olarak alternatif ölçme- değerlendirme araçlarını tercih ettiği görülmektedir. Bu tercihler yukarıdaki şekilde tablolaştırılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerden % 73,3’ü ağırlıklı olarak geleneksel ölçme-değerlendirme araçlarını kullanırken %26,6’sı alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanmaktadır.

3.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Tercih Nedenlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretmenlerine “*Yukarıda işaretlediğiniz ölçme araçlarını tercih nedenleriniz nelerdir?*” sorusu yöneltilmiş alınan cevaplar frekans ve yüzde dağılımları alınarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullanmış Olduğu Ölçme Araçlarını Tercih Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Ağırlıklı olarak geleneksel ölçme araçlarını tercih eden öğretmenlerin cevapları	f	%
Hazırlama, uygulama ve puanlama kolaylığı sağlıyor	11	100
Örneklerine ulaşabiliyor/ bilindikler	5	45,45
Alternatif ölçme araçları hakkında bilgim yetersiz	4	36,36
Zamandan tasarruf sağlıyor	4	36,36
Kalabalık sınıflarda uygulanabiliyor	3	27,27
Her öğrenci seviyesine uygun ölçek hazırlana biliyor	3	27,27
Kapsam geçerlilikleri yüksek	3	27,27
Toplam	11	100

Yukarıdaki tablo 4. incelendiğinde öğretmenlerin geleneksel ölçme araçlarını tercih ederken dikkate aldıkları en önemli husus; bu araçların hazırlama, uygulama ve puanlama kolaylığı sağlamasıdır (%100). Elde edilen bulgulara göre öğretmenler aşına oldukları ve kendilerini yeterli gördükleri ölçme araçlarına yönelme eğilimindedirler.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullanmış Olduğu Ölçme Araçlarını Tercih Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Ağırlıklı olarak alternatif ölçme araçlarını kullanan öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar	f	%
Üst düzey bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri ölçmede etkili	3	75
Bireysel farklılıkları ölçmeye imkân sağlıyor	2	75
Öğrenme sürecinde motivasyonu artırıcı etkiye sahip	2	50
Toplam	4	100

Ağırlıklı olarak alternatif ölçme araçlarını inceleyen öğretmenler ise bu araçları seçerken dikkat ettikleri temel hususlar bu araçların üst düzey becerileri ölçmede etkili olması, bireysel farklılıklara hitap etmesi ve öğrenci motivasyonunu artırarak öğrenme sürecine olumlu katkı sağlamasıdır.

3.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Araçlarının Avantajlarına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretmenlerine “*Kullandığınız ölçme araçlarının avantajlarını sıralar mısınız?*” sorusu yöneltilmiş alınan cevaplar frekans ve yüzde dağılımları alınarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme Araçlarının Avantajlarına İlişkin Görüşleri

Ağırlıklı olarak geleneksel ölçme araçları tercih eden öğretmenlerin verdiği cevaplar	f	%
Kolay hazırlanma, uygulama ve puanlama imkânı sağlıyor	8	72,72
Zamandan tasarruf sağlıyor	5	45,45
Geri dönüt sağlama pekiştirme ve düzeltme imkânı sağlıyor	5	45,45
Öğretmenler ve öğrenciler tarafından bilindikler	4	36,36
Objektif değerlendirme imkânı sağlıyor	4	36,36
Toplam	11	100

Araştırmada elde edilen verilere göre Sosyal bilgiler öğretmenleri geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını daha çok hazırlama, uygulama ve puanlama kolaylığı sunması (%72,72) nedeni ile avantajlı bulmaktadır.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme Araçlarının Avantajlarına İlişkin Görüşleri

Ağırlıklı olarak alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanan öğretmenlerin verdiği cevaplar	f	%
Bireysel farklılıkları ölçme imkânı	3	75
Öğrencileri tüm yönleriyle süreç içinde değerlendirme imkânı	3	75
Öğrencileri işin içine katma ve motivasyon sağlama	2	50
Toplam	4	100

Tablo 7'ye bakıldığında ağırlıklı olarak alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanan öğretmenlere göre bu araçların temel avantajları bireysel farklılıkları ölçmeye imkan sunması ve öğrencileri bütün yönleri ile süreç içinde değerlendirmeye yardım etmesidir (%75).

3.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Araçlarının Dezavantajlarına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Kullandığınız ölçme ve değerlendirme araçlarının dezavantajlarını sıralar mısınız?” sorusu yöneltilmiş alınan cevaplar frekans ve yüzde dağılımları alınarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Araçlarının Dezavantajlarına İlişkin Görüşleri

Ağırlıklı olarak geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını tercih eden öğretmenlerin verdiği cevaplar	f	%
Bireysel farklılıkları dikkate almıyor	5	45,45
Üst düzey becerileri ölçmede yetersiz kalıyor	4	36,36
Öğrenciyi tüm yönleri ile değerlendiremiyor	4	36,36
Kopya çekme ihtimali ve şans faktörü fazla	4	36,36
Öğrenciyi ezberle yöneltiliyor	2	27,27
Toplam	11	100

Tablo 8 incelendiğinde geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını tercih eden öğretmenler, geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını çoğunlukla bireysel farklılıkları dikkate almadığı gerekçesi ile dezavantajlı bulmaktadır (%45,45). Ayrıca öğretmenlere göre geleneksel ölçme ve değerlendirme araçları üst düzey becerileri ölçmede yetersiz olma, öğrenciyi bütün olarak değerlendirme konularında da dezavantajlı durumdadır (%36,36). Öğretmenlere göre geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarının bir önemli dezavantajında cevapları- bilgiye dayalı olup kişisel olmadığı için- kopya çekme ihtimalinin ve şans faktörünün yüksek olmasıdır (%36,36).

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Araçlarının Dezavantajlarına İlişkin Görüşleri

Ağırlıklı olarak alternatif ölçme araçlarını kullanan öğretmenlerin verdiği cevaplar	f	%
Hazırlanması uygulanması ve puanlanması fazla zaman alıyor	4	100
Fiziki alt yapı ve maliyet gerektiriyor	2	50
Her kazanıma uygun olarak hazırlamak zor	2	50
Toplam	4	100

Tablo 9'a göre ağırlıklı olarak alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamı alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını fazla zaman alıyor olması nedeni ile dezavantajlı bulmaktadır (%100). Yine sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre alternatif ölçme ve

değerlendirme araçları; fiziki alt yapı eksikliği ve maliyet gerektirmesi ile her kazanıma uyarlanamaması bakımından dezavantajlı durumdadır (%50).

3.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Tercih Etmeme Nedenlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretmenlerine “*Kullanmadığınız ölçme araçlarını tercih etmeme nedenleriniz nelerdir?*” sorusu yöneltilmiş alınan cevaplar frekans ve yüzde dağılımları alınarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme Araçlarını Tercih Etmeme Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerden Alınan Cevaplar	f	%
Hazırlamasının uygulamasının ve puanlanmasının zaman alması	7	46,6
Ölçme araçları konusunda yeterince bilgi sahibi değilim	7	46,6
Sınıf mevcutları kalabalık	6	40
Ders saati süresi yetersiz	3	20
Örnek kaynak bulmak zor	3	20
Okulların fiziki yapısı bu uygulamalara müsait değil	3	20
Hazırlaması ve uygulaması zor/ kullanışlı değil	3	20
Toplam	15	100

Tablo 10’da gösterilen cevaplar genellikle alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanmama durumunu izah etmektedir. Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin bu soruya çeşitli cevaplar verdiği görülmektedir. Öne çıkan cevaplar ise alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarının fazla zaman alması ve bunları kullanacak yeterli bilgiye sahip olmama nedeni ile tercih etmedikleridir (%46,6). Yine öğretmenlere göre alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanımı için sınıf mevcutlarının kalabalık olamaması gerekmektedir (%40).

3.1.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Amaçlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretmenlerine “*Yapmış olduğunuz ölçme ve değerlendirme araçları daha çok hangi amaca hizmet etmektedir?*” sorusu yöneltilmiş alınan cevaplar frekans ve yüzdelik dağılımları alınarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme Araçlarını Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerden Alınan Cevaplar	f	%
Merkezi sınavlara hazırlık yapma	3	20
Hazırbulunuşluk düzeyini belirleme	6	40
Öğretim etkinliklerini düzenleme	12	80
Akademik başarıyı belirleme	15	100
Toplam	15	100

Tablo 11’deki bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı (%100) ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini akademik başarıyı belirleme gayesi ile yapmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%80) ise ölçme ve değerlendirme işlemlerini öğretim etkinliklerini düzenlemek amacı ile (kazanımların gerçekleşme düzeyini belirleme, geri dönüt ve pekiştirme sağlama) yapmaktadır.

3.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanırken Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında öğretmenlere “*Ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanırken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?*” sorusu yöneltilmiş buna karşılık öğretmenlerden alınan cevaplar analiz edilip frekans ve yüzde dağılımları yapılarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Karşılaşmış Oldukları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerden Alınan Cevaplar	f	%
Objektif değerlendirme yapmak zor	6	40
Puanlama yaparken hata yapabiliyorum	6	40
Fazla zaman alıyor	5	33,3
Ders saati yetersiz kalıyor	3	20
Öğrenci seviyesine uygun sınav hazırlamak zor	3	20
Özellikle yeni ölçme ve değerlendirme araçları maliyet gerektiriyor	2	13,3
Sınıf mevcutları kalabalık	2	13,3
Toplam	15	100

Tablo 12’de gösterilen bilgilere göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakını (%40) ölçme araçlarından elde edilen bulguları değerlendirirken sorun yaşadığını dile getirmiştir. Öğretmenler puanlama sırasında dikkatsizlikten hata yapabildiklerini ifade etmiş ve özellikle alternatif ölçme araçlarını kullanırken veya açık uçlu sorular gibi standart cevabı olmayan ölçme araçlarını puanlarken objektif değerlendirme yapmada sorun yaşadıklarını ifade etmiştir.

3.1.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Alanındaki Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında öğretmenlere “*Ölçme ve değerlendirme konusunda her hangi bir kurs ya da hizmet içi eğitim aldınız mı?*” sorusu yöneltilmiş buna karşılık öğretmenlerden alınan cevaplar analiz edilip frekans ve yüzde dağılımları yapılarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Alanında Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerden Alınan Cevaplar	f	%
Evet	6	40
Aldığım hizmet içi eğitimi yeterli buluyorum	2	13,3
Aldığım hizmet içi eğitimi yeterli bulmuyorum	4	26,6
Hayır	9	60
Toplam	15	100

Buna göre araştırmaya katılan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %40’ı ölçme ve değerlendirme ile alakalı eğitim almışken %60 ölçme ve değerlendirme alanında her hangi bir eğitim almadığını ifade etmiştir. Ölçme alanında eğitim alan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ise yarısından fazlası (%66,6) verilen eğitimi hem nicelik hem de nitelik bakımından yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Ölçme değerlendirme alanında eğitim alan öğretmenlerden %33,3 ise verilen eğitimi yeterli bulduklarını ifade etmiştir.

3.1.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerini Ölçme ve Değerlendirme Alanında Zümreleri İle İşbirliği Yapma Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında öğretmenlere “*Ölçme araçlarını hazırlarken zümreleriniz ile işbirliği yapar mısınız?*” sorusu yöneltilmiş buna karşılık öğretmenlerden alınan cevaplar analiz edilip frekans ve yüzde dağılımları yapılarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Alanında Zümreleri ile İşbirliği Yapma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerden Alınan Cevaplar	f	%
Hayır	7	46,6
Okulda tek sosyal bilgiler öğretmeni ben olduğum için yapamıyorum	4	26,6
Farklı hızlarda ilerlediğimiz için yapamıyoruz	2	13,3
Uyuşmadığımız noktalar var yapamıyoruz	1	6,6
Evet	8	53,3
Puanlama konusunda yardımlaşır eksiklerimi ve hatalarımı danışırım	3	20
Merkezi sınavlara hazırlık amaçlı birlikte hareket ederiz	3	20
Mümkün oldukça her konuda yardımlaşırız	2	13,3
Toplam	15	100

Buna göre öğretmenlerin %53,3 ($f=8$) zümreleri ile işbirliği yaptığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %46,6’sı ise zümreleri ile işbirliği yapmadıklarını dile getirmiştir. Zümreleri ile işbirliği yapan öğretmenlerin ($n=8$) % 37,5’i puanlama konusunda yardım aldığını ifade etmiştir. Yine %37,5 merkezi sınavlara öğrenci hazırlamak gayesi ile işbirliği içinde olduklarını ifade etmiştir. Araştırmaya katılıp eğitim aldığını ifade eden öğretmenlerin % 13,3 ise mümkün oldukça her konuda yardımlaştuklarını dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %46’sı ($f=7$) zümreleri ile işbirliği yapmadıklarını ifade etmiştir. Ölçme ve değerlendirme alanında zümreleri ile işbirliği yap(a)mayan öğretmenlerin % 57,14’ü bunun nedenini okullarında tek öğretmen oldukları ile izah etmişlerdir.

3.1.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programını Ölçme ve Değerlendirme Alanında Yeterli Bulma Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında öğretmenlere “*Sosyal bilgiler öğretim programını ölçme ve değerlendirme alanında yeterli buluyor musunuz?*” sorusu yöneltilmiş buna karşılık öğretmenlerden alınan cevaplar analiz edilip frekans ve yüzde dağılımları yapılarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programını Ölçme ve Değerlendirme Alanında Yeterli Bulma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin Vermiş Olduğu Cevaplar	f	%
Evet	4	26,6
Hayır	11	73,3
Çağdaş ölçme ve değerlendirme araçları konusunda kaynak yetersiz	4	26,6
Ölçme araçları uyulabilir değil	3	20
Sosyal bilgilerin amaçları ile ölçme araçları arasında uyumsuzluk var	2	13,3
Ölçme faaliyetleri öğrenci seviyelerinin üstünde	2	13,3
Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları ve okulların fiziki yapısı yetersiz	2	13,3
Toplam	15	100

Tablo 15'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 73,3 Sosyal bilgiler öğretim programını ölçme ve değerlendirme bağlamında yeterli bulmamaktadır. Öğretmenlerin % 26,6'sı ise bazı konularda eksik olduğunu kabul etmekle birlikte programı yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada Sosyal bilgiler öğretim programını ölçme ve değerlendirme alanında yetersiz bulan öğretmenlerin(n=11) %36,36'sı programı çağdaş ölçme ve değerlendirme araçları konusunda örnek kaynak açısından yetersiz bulmaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programını ölçme ve değerlendirme alanında yetersiz bulan öğretmenlerin % 27,27'si programı uygula bilir bulmamaktadır. Öğretmenlerin %18,18'i öğretim programının amaçları ile ölçme ve değerlendirme araçları arasında uyumsuzluk olduğunu beyan etmiştir (sosyal bilgiler soyut çıktıları olan bir ders olmasına rağmen ölçme araçları somut çıktılar beklemektedir). Öğretmenlerin %18,18', programı öğrenci seviyelerinin üstünde bulmaktadır ve öğretmenlere göre bu ölçme programı okulların sosyoekonomik durumları eşit kabul etmektedir, fakat çoğu okulda fiziki alt yapı ve öğrencilerin sosyoekonomik durumları sebebiyle bu program pratikte uygulanamamaktadır.

3.1.11. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Doğasına Uygun Buldukları Ölçme ve Değerlendirme Araçlarına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında öğretmenlere “*Sizce Sosyal bilgilerin doğasına en uygun ölçme ve değerlendirme aracı hangisidir?*” sorusu yöneltilmiş buna karşılık öğretmenlerden alınan cevaplar analiz edilip frekans ve yüzde dağılımları yapılarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgilerin Doğasına En Uygun Ölçme Araçlarına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin Vermiş Olduğu Cevaplar	f	%
Açık uçlu sorular	7	46,6
Kısa cevaplı sorular	3	20
Portfolyo	3	20
Performans	3	20
Gözlem	3	20
Kavram haritaları	3	20
Dilsiz haritalar	3	20
Çoktan seçmeli sorular	2	13,3
Proje	2	13,3
Sözlü yoklamalar	1	6,6
Dram	1	6,6
Görüşme	1	6,6
Toplam	15	100

Tablo 16 incelendiğinde öğretmenlerin birçoğu açık uçlu soruların sosyal bilgiler dersinin doğasına en uygun ölçme ve değerlendirme aracı olduğunu ifade etmiştir (% 46,6). Öğretmenlerin bu konudaki en büyük gerekçesi ise açık uçlu soruların öğrencilerin düşünce gücünü geliştirmesine ve yorum becerisi kazanmalarına yardımcı olmasıdır.

3.1.12. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Durumlarının Nasıl olması Gerektiğine Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında öğretmenlere “*Size göre Sosyal Bilgiler öğretiminde ölçme ve değerlendirme etkinlikleri nasıl olmalıdır?*” sorusu yöneltilmiş buna karşılık öğretmenlerden alınan cevaplar analiz edilip frekans ve yüzde dağılımları yapılarak tablolaştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Ölçme ve Değerlendirme Durumlarının Nasıl Olması Gerektiğine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin Vermiş Olduğu Cevaplar	F	%
Ders saati sayısı düzenlenip zaman sıkıntısının önüne geçilmeli	5	33,3
Bireysel farklılıkları değerlendirmeye imkân veren bir süreç olmalı	4	26,6
Öğrenciyi bütün yönleriyle değerlendirmeye imkan sunan bir sistem olmalı	4	26,6
Süreç odaklı bir ölçme ve değerlendirme durumları olmalı	3	20
Okulların bulunduğu sosyo-ekonomik duruma uygun sınav durumları geliştirilmeli	2	13,3
Hizmet içi eğitimler nitelik ve nicelik olarak artırılmalı	2	13,3
Ölçme-değerlendirme durumları yorum gücünü geliştirmeye yönelik araçlar ile sağlanmalı	2	13,3
Öğrencinin ilgisini çekecek, eğlenceli içerikler hazırlanmalı	2	13,3
Toplam	15	100

Buna göre Tablo 17 incelendiğinde öğretmenlerin sosyal bilgiler programının nasıl olması gerektiğine dair birbirinden farklı birçok cevap verdiği gözlemlenmiştir. Öğretmenlere göre sosyal bilgiler ders saati sayısı düzenlenerek ölçme ve değerlendirme işlemleri için yeterli zamanın ayarlanması gerekmektedir (%33,3). Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler ölçme ve değerlendirme süreci bireysel farklılıkları değerlendirmeye imkan vermeli, bir sürece yayılmalı ve öğrenciyi bir bütün olarak değerlendirmelidir(%26,6). Yine araştırmaya katılan öğretmenlere göre Sosyal bilgiler öğretiminde dikkat edilmesi gereken bir başka unsur bölgelere arasındaki sosyoekonomik farklılıklara uygun ölçme ve değerlendirme yapılması gerektiğidir (%13,3). Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre Sosyal bilgiler öğretimindeki ölçme ve değerlendirme durumları; hizmet içi eğitimler niceliksel ve niteliksel olarak artırılıp, yorum ve düşünce gücünü geliştirmeye imkan veren araçlarla, öğrencinin motivasyonunu her daim diri tutacak eğlenceli içeriklerle donatılmış bir şekilde olmalıdır (%13,3).

3.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Alınan Sınav Kâğıtlarının İçeriğine İlişkin Bulgular

Tablo 18. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullanmış Olduğu Ölçme Araçlarının Dağılımı

Soru Türü	f	%
Çoktan seçmeli	232	58,29
Eşleştirme	119	29,89
Kısa cevaplı sorular	36	9,04
Doğru yanlış maddeleri	25	6,28
Açık uçlu sorular	8	2,01
Dilsiz haritalar	3	0,75
Toplam	398	100

Araştırma kapsamında öğretmenlerden alınan 2018-2019 eğitim-öğretim yılına ait 15 adet sınav kâğıtları incelenmiş elde edilen bulgular frekans ve yüzde dağılımları yapılarak Tablo 18’de gösterilmiştir. Sınav kâğıtlarında toplam 398 soruya rastlanmıştır. Bu soruların 232’si çoktan seçmeli, 119 eşleştirme, 36’sı kısa cevaplı sorular, 25’i doğru yanlış maddeleri, 8’i açık uçlu sorular ve 3 tanesi dilsiz haritalardır. Buna göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sınav kâğıtlarında % 58,09 oranında çoktan seçmeli soru kullanmıştır. Eşleştirme sorularının oranı ise %29,89’dur. Sınav kâğıtlarında %9,04 oranında karşılaşılan soru türü ise kısa cevaplı sorular olmuştur. Bunun dışında sınav kâğıtlarında öğretmenlerin doğru yanlış maddeleri (%6,28), açık uçlu sorular (%2,01) ve dilsiz haritalar (0,75) kullandığı gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sınav kâğıtlarında % 99,25 oranında geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanmaktadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Tartışma

Ölçme ve değerlendirme, eğitimin amacını, içeriğini ve sonucunu etkileyen önemli bir süreçtir. Eğitim programlarının; amaçlarında, ilke ve metotlarında meydana gelen değişim ve gelişimler elbette ki ölçme ve değerlendirme süreçlerinde de değişikliklere neden olmaktadır. Türkiye’de 2005 eğitim programı ile meydana gelen bir dizi değişiklikler ölçme değerlendirme sürecini de etkilemiş; ölçme ve değerlendirme sürecinin amacı bileni ölçmek değil, bilme sürecini değerlendirmek olmuştur.

Yeni eğitim kuramlarının meydana getirmiş olduğu değişimleri incelemek amacı ile Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma durumları ile alakalı yapılan araştırmada elde edilen bulgular analiz edilmiş ve literatür ışığında tartışılmıştır.

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%73,3) ağırlıklı olarak geleneksel lme ve değerlendirme araçlarını tercih etmektedir. Bu tercihin nedenleri ise geleneksel lme araçlarının; hazırlama, uygulama ve puanlama kolaylığı sağlaması, zaman tasarrufu sağlaması ve bilindik olmalarıdır.

Sosyal bilgiler ğretmenlerinin alternatif lme ve değerlendirme araçlarını daha az (%26,6) tercih etme nedenleri ise alternatif lme ve değerlendirme araçlarının; hazırlama, uygulama ve puanlama aşamasında fazla zaman alıyor olması, öğretmenlerin alternatif lme ve değerlendirme araçları hakkında yeterince bilgi sahibi olmayışı, sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, örnek kaynak yetersizliği ve okulların fiziki alt yapılarının bu araçları kullanmaya müsait olmayışıdır.

Bu faktörlerden zaman sıkıntısı, fiziki alt yapı yetersizliği ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması, Karapınar ve Ataman'ın (2010) yapmış oldukları çalışma ile ortak sonuçtur. Yine alternatif lme araçlarının uygulanırken fazla zaman aldığı gerekçesi ile tercih edilmediği bulgusu elikkaya, Karakuş ve ztrk Demirbaş'ın (2010) yapmış olduğu araştırma ile aynı doğrultudur.

Yapılan araştırmaya göre kıdem yılı esas alındığında 0-10 kıdem yılına sahip olan sosyal bilgiler öğretmenleri (n=9) ile 10-20 (n=4), 20+ (2) kıdem yılına sahip olan öğretmenlerin ağırlıklı olarak kullanmakta olduğu lme araçları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. 0-10 kıdem yılına sahip ğretmenlerinde- 10-20,20+ kıdem yılına sahip olan öğretmenler gibi- daha çok geleneksel lme ve değerlendirme araçlarını tercih ettiği görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin eğitimin lme boyutunda süregelen bir dizi alışkanlıkları devam ettirdiği söylenebilir. Bu durumun temel nedeni ise -öğretmenlerin ifadelerinden yola çıkarak- eğitimde bir üst kademeye geçmek için yapılan merkezi sınavların devam etmesi ve bu merkezi sınavların geleneksel lme ve değerlendirme araçları ile yapılıyor olmasıdır, diyebiliriz.

Yapılan araştırmada öğretmenlerin en fazla tercih ettiği lme ve değerlendirme aracının çoktan seçmeli sorular (%100) olduğu görülmektedir. Bu sonuç hem öğretmenlerin görüşme formuna vermiş olduğu cevaplarda hem de öğretmenlerden toplanan sınav kâğıtlarında gözlemlenmiştir. Bu durumun temel nedeni merkezi sınavlara ğrenci hazırlama amacı olduğu düşünülmektedir. En çok tercih edilen lme aracının çoktan seçmeli sorular olması sonucu, Yılmaz'ın (2017) yapmış olduğu çalışmanın sonucu ile aynı doğrultudur.

Öğretmenlerin en çok tercih ettiği alternatif lme ve değerlendirme araçları ise proje devleridir (%93,3). Bunun nedeninin, MEB'e bağlı bütün okullarda bir eğitim-ğretim yılı içinde öğrenciye en az bir kez proje devi verme zorunluluğu olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya göre ağırlıklı olarak alternatif lme ve değerlendirme araçları kullanan öğretmenlerin bu araçları tercih etme nedenleri, bu araçların öğrencinin üst düzey becerilerini bir bütün olarak değerlendirmeye imkân sağlaması ve bireysel farklılıkları dikkate almasıdır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin en az tercih ettikleri lme değerlendirme araçları ise kelime ilişkilendirme testleri, grup değerlendirme, gözlem ve görüşme formları, yapılandırılmış grid ve tutum ölçekleridir. Bu sonuçlarda elikkaya, Karakuş ve ztrk Dermirbaş'ın (2010) ve Yalçınkaya'nın (2010) yapmış olduğu çalışmanın sonuçları ile paraleldir. Öğretmenlerin bu lme ve değerlendirme araçlarını daha az tercih etmelerinin nedeni ise bu araçların ğrenci hakkında uygulama ve puanlama sıkıntılarından dolayı geçerli ve güvenilir sonuç vermeyeceklerine dair inançlarıdır.

Öğretmenlere göre geleneksel lme ve değerlendirme araçlarının en büyük avantajı her bakımdan kolay olmalarıdır. Alternatif lme ve değerlendirme araçlarının en büyük avantajı ise bireysel farklılıklara uygun lme yapabilmesi ve öğrenme sürecini değerlendirmesidir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun geleneksel lme ve değerlendirme araçlarını tercih ettiği göz önünde bulundurulursa, öğretmenlerin zaman sıkıntısı (ders saati yetersizliği) ve kalabalık sınıflardan ötürü kolay uygulama imkanı sağlayan lme araçlarını seçmeye yöneldikleri düşünülmektedir.

Öğretmenlere göre geleneksel lme ve değerlendirme araçlarının en büyük dezavantajı, bireysel farklılıkları ortaya çıkaracak bir lme ve değerlendirme işlemi yapamamasıdır. Yine ğretmenlere göre alternatif lme ve değerlendirme araçlarının en büyük dezavantajı ise fazla zaman alıyor olmasıdır. Bu sonuç elikkaya, Karakuş ve ztrk Demirbaş'ın (2010) yapmış oldukları çalışma ile tutarlıdır. Yine alternatif lme ve değerlendirme araçlarının uygulama için fazla zaman gerektiriyor kritiği, Yapıcı ve Demirdelen'in (2010) yapmış olduğu çalışmanın sonucu ile paraleldir.

Araştırmada, kullanmadığınız ölçme ve değerlendirme araçlarını tercih etmeme nedenleriniz nelerdir? şeklinde sorulan soruya, öğretmenler ağırlıklı olarak alternatif ölçme araçlarını kullanmama nedenlerini ifade etmiştir. Buna göre öğretmenler zaman sıkıntısı, bilgi eksikliği ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması gibi nedenlerden alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını uygula bilir bulamamaktadır. Zaman problemi araştırmadaki diğer sorulara verilen cevaplarda ve çeşitli araştırmalarda da dile getirilmiştir. Buna göre Sosyal bilgiler öğretmenlerin, Sosyal bilgiler eğitimi için ayrılan ders saati sayısını yeterli bulmadıkları söylenebilir.

Yapılan araştırmada öğretmenlerin ölçme değerlendirme araçlarını daha çok akademik başarıyı belirlemek amacı ile yaptıkları ortaya çıkmıştır. Bunun nedeninin, öğrenciye dönem sonunda bir karne notu verme gayesi olduğu söylenebilir. Bu sonuç Gelbal ve Kalecioğlu'nun (2007), yapmış olduğu çalışma ile benzer sonuçlar vermiştir. Bir dikkat çekici başlık ise öğretmenlerin merkezi sınavlara hazırlık amacı ile ölçme ve değerlendirme işlemleri yaptığıdır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler eğitim-öğretim sürecinin başında hazırbulunuşluk düzeyi belirlemek için ölçme ve değerlendirme araçlarından çok az yararlanmaktadır.

Araştırmaya göre öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme sürecinde en fazla karşılaştıkları sorunlar ise zaman yetersizliği, puanlama hataları ve objektif puanlama yap(a)mama problemleridir. Bu sıkıntıların önüne geçmek amacıyla öğretmenlerden okullarda ölçme ve değerlendirme birimlerinin açılması fikri gelmiştir. Benzer bir fikir Karapınar ve Ataman'ın (2010) çalışmasında da dile getirilmiştir.

Araştırmada katılımcı öğretmenlerin %60'ının hizmet içi eğitim almadıkları % 40'ının ise hizmet içi eğitim aldıklarını görülmektedir. Fakat hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin yarısından fazlası da (%66,6) verilen hizmet içi eğitimi yeterli bulmadıklarını ifade etmiştir. Görüşme sırasında öğretmenlerin ölçme değerlendirme sürecinin içeriğine ve araçlarına dair bir takım kavram yanlışları olduğu görülmüştür (tesadüfî hata ile sistematik hata karıştırılmıştır). Yine öğretmenlerden bazıları görüşme formunda bahsi edilen ölçme araçlarının bir kaçının ismini bile duymadıklarını ifade etmiştir. Bu bulgular verilen hizmet içi eğitimin hem niteliksel hem de niceliksel olarak yetersiz olduğunu düşündürmektedir. Bu bulgular Yapıcı ve Demirdelen (2010) ile Çelikkaya, Karakuş ve Öztürk Demirbaş'ın (2010) yapmış oldukları çalışmalarda elde edilen ortak sonuçlardır. Ayrıca Üztemur ve Metin'in (2015) yapmış olduğu çalışmada hizmet içi eğitim alan öğretmenler ile hizmet içi almayan öğretmenlerin kavram yanlışları arasında anlamlı bir fark bulunamaması bu durumu desteklemektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin zümreler ile işbirliği yapan ve yapmayan öğretmen sayısı arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (işbirliği yapan öğretmen= %53,3 işbirliği yapmayan öğretmen= %46,6) öğretmenlerin zümreleri ile işbirliği yapma durumları, verilen cevaplar dikkate alındığında (okulunda tek sosyal bilgiler öğretmeniyim vb.), imkân ve şartlara göre değişiklik gösteriyor diyebiliriz.

Araştırma kapsamında elde edilen bir başka sonuçta katılımcı öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun, sosyal bilgiler öğretim programını ölçme değerlendirme durumları bakımından yetersiz bulduğudur. Buna gerekçe olarak da yardımcı kaynak ve örnek uygulama eksikliği dile getirilmiştir. Yine öğretmenlere göre sosyal bilgiler öğretim programı, sosyal bilgiler dersi için sunulan şartlara göre uygulanabilir değildir. Ayrıca bir dikkat çekici hususta katılımcı öğretmenlerin merkezi sınavlar ile sosyal bilgiler öğretim programının amaçlarını uyumsuz bulmalarıdır. Eğitim programının yapılandırmacı amaçlar içerirken sınav sistemlerinin ezberci eğitimi ölçüyor olması çelişkili bir durum olarak ifade edilmiştir. Bu durum Karapınar ve Ataman'ın (2010) yapmış olduğu çalışmada öğretmenler tarafından ifade edilen bir başka ortak bulgudur.

Katılımcı öğretmenlere göre ölçme ve değerlendirme sürecinde sosyal bilgiler eğitiminin doğasına en uygun ölçme ve değerlendirme aracı açık uçlu sorulardır. Sözen ve Ada'nın (2018) yapmış olduğu çalışmada 2018 sosyal bilgiler öğretim programında da ölme değerlendirme süreçlerinde açık uçlu sorular kullanılmasına vurgu yapıldığı ortaya konmuştur. Fakat öğretmenlerden toplanan sınav kâğıtlarında açık uçlu sorular en az rastlanılan ölçme araçlarından biridir (%2.01). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanırken karşılaştıkları sorunlar dikkate alındığında puanlama sıkıntısı ve objektif değerlendirme yapamama sorunsalı karşısında öğretmenlerin açık uçlu soruları kullanmaktan çekindikleri düşünülmektedir.

Öğretmenlere göre sosyal bilgiler öğretim programı öğrencileri bütün yönleri ile değerlendirmeye imkân sağlarken aynı zamanda bireysel farklılıklara da dikkat edecek şekilde süreç odaklı olmalıdır. Yine öğretmenlere göre ölçme değerlendirme durumları okulun bulunduğu sosyal ekonomik durumlara göre düzenlenirse daha adil sonuçlar çıkaracaktır.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenleri alternatif ölçme ve değerlendirme ile otantik ölçme ve değerlendirme araçlarının eğitim alanına getirmiş olduğu kazançları kabul etmekle birlikte geleneksel araçları kullanma eğilimindedirler (açık uçlu soruları sosyal bilgilerin doğasına daha uygun bulmakta ve en çok çoktan seçmeli soruları tercih etmektedirler).

Çoktan seçmeli sorular araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre en çok tercih edilen ölçme aracı olmuştur. Bu sonuç hem görüşme formuna verilen cevaplarda hem de öğretmenlerden toplanan sınav kâğıtlarında gözlemlenmiştir. Bu sonuç Yılmaz'ın (2017) yapmış olduğu araştırma ile aynı doğrultudadır.

Sınav kâğıtlarında alternatif ölçme araçlarından sadece dilsiz haritalara rastlanmıştır. Fakat onunda oranı çok düşüktür(0,75). Oysaki öğretmenlerin % 60'ı görüşme sırasında dilsiz haritayı kullandığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden toplanan sınav kâğıtlarının akademik başarıyı ortaya koymak gayesi ile yapıldığı düşünüldüğünde, öğretmenlerin kendilerini amaçlarına daha kolay ulaştıran ve objektif puanlama imkanı veren araçları not vermek amacı ile daha çok tercih ettikleri; dilsiz haritaları gibi ise daha çok öğretim etkinliklerini düzenlemek amacı ile kullandıkları düşünülmektedir.

4.2. Öneriler

1. Araştırma sırasında öğretmenlerin özellikle alternatif ölçme ve değerlendirme araçları konusunda teorik ve pratik alanlarda eksiklikleri olduğu gözlemlenmiştir. Lisans eğitiminde öğretmen adaylarına daha geniş zamana yayılmış ve uygulamalı ölçme ve değerlendirme eğitimleri verilmelidir.
2. Araştırmadan elde edilen en büyük ve ortak problem zaman sıkıntısıdır. Bu sorunun önüne geçmek adına sosyal bilgiler dersinin haftalık ders saati sayısı artırılmalıdır.
3. Öğretmenlerin bilgileri zaman içinde körelmektedir ve eski sisteme göre eğitim almış öğretmenler ile yeni sistem arasında uyumsuzluk yaşanmaktadır. Hizmet içi eğitim alan öğretmenler ile almayan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olmadığı düşünüldüğünde öğretmenlere niteliği artırılmış uygulamalı hizmet içi eğitimler verilmelidir.
4. Öğretmenler yeni eğitim sistemine uygun olarak hazırlanmış kaynak bulmakta sıkıntı çektiklerini ifade etmiştir. Talim Terbiye Kurumunun öğretmenlerin faydalanması için açıklayıcı ve uygulamaya dönük başucu kitapları hazırlaması gerekmektedir.
5. Öğretmenler araştırma sırasında yeni ölçme araçlarının geçerliliği konusunda veliler ile problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Hayat boyu öğrenme kapsamında velilere, yeni eğitim ve öğretim ilke ve metotlarını tanıtan eğitimler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Bal, M. S. & Özkülekçi, G. (2010). Sosyal bilgiler dersinde kullanılan ölçme ve değerlendirme tekniklerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *e-Journal of new world sciences academy*, 5(4), 2049-2060.
- Baykul, Y. & Turgut, F.M., (2013). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Çelikkaya Karakuş, U. & Öztürk Demişbaş, Ç. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma düzeyleri ve karşılaştığı sorunlar, *Ahi Evran üniversitesi eğitim fakültesi Dergisi*, 11(1), 57-76.
- Dilek, D. (Ed). (2016). *Sosyal bilgiler eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Dönmez, C. & Yazıcı, K. (Ed.). (2015). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi, Ankara.
- Gelbal, S. & Kalecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkında yeterlilik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 33, 135-145.
- Karakuş, U. & Öztürk Demirbaş, Ç. (2011). Coğrafya öğretmenlerinin ölçme değerlendirme uygulamalarını kullanım düzeyleri (Kırşehir Örneği). *Milli Eğitim Dergisi*. 40(189).71-86.

- Karapınar, Y. & Ataman, M. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler programlarındaki ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Elementary Education Online*, 9(2), 776-791.
- Kıcır Deral, K. (2016). Sosyal bilgilerde ölçme değerlendirme. D. Dilek (Ed), *Sosyal bilgiler eğitimi içinde* (s.745-807). Ankara: Pegem Akademi
- Koçoğlu, E. & Ekici, Ö. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullanılan ölçme araçlarına ilişkin görüşleri. *The journal of academic social studins*, 6(2), 715-730.
- Sözen, E. & Ada, S. (2018). 2015 ve 2018 4. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(1), 53-71.
- Turgut, M. F. & Baykul, Y. (2015). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, Ankara: Pegem Akademi.
- Uyanık, G. & Çalışkan, H. (2015). Sosyal bilgilerde ölçme ve değerlendirme. C. Dönmez & K. Yazıcı (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 303-350). Ankara: Pegem Akademi.
- Üztemur, S.S. & Metin, C. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme alanındaki kavram yanlışları ve öz yeterlilik inançlarının incelenmesi. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 41-67.
- Yalçınkaya, E. (2010). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanma düzeyleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 1558-1571.
- Yapıcı, M. & Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Elementary Education Online*, 6(2), 204-212.
- Yılmaz, A. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenme-öğretme ve ölçme değerlendirme sürecinde kullandıkları soruların Bloom Taksonomisine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.